

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

אמור

(חלק יז — שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

לעילוי נשמת
הרה"ת ר' יצחק מאיר בהרה"ת יוסף אברהם ז"ל
קאגאן
שליח כ"ק אדמו"ר זי"ע בעיר דעטראיט, משיגען
עסק בהפצת היהדות והמעיינות
בתרגום ועריכת תורת רבינו באנגלית

נדפס בקשר עם יאַרצייט העשרים
כ' אייר ה'תשס"א-ה'תשפ"א
ת' נ' צ' ב' ה'

ולזכות
הילדה יוכבד בת לאה טויבא תחי' וילהלם
לרגל הכנסה לגיל מצוות
ג' אייר, ה'תשפ"א

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

אמור

„וביום השביעי שבת“ – אפי' לא נרמז בהוספת „וגו“!³

ב. לכאורה הי' אפשר לפרש, שכוונת רש"י בהעתקת „ששת ימים“ אינה לב' תיבות אלו כשלעצמן, אלא (כהתחלה) להפסוק במילואו –

וכמו שמצינו בכמה מקומות, שמעתיק רש"י התחלתו של פסוק או ענין (ואפילו מבלי להוסיף „וגו“), והפירוש נמשך לכל הפסוק או הענין.

ולדוגמא: על הפסוק⁴ „ועשו את האפוד“ כתב רש"י: „אם באתי לפרש כו' לכך אני כותב מעשיהם כמות שהוא כו'“, ופירש וביאר את כל פרטי עשיית האפוד האמורים בכל הפרשה, ואעפ"כ לא העתיק מן הכתוב כי אם את התיבות „ועשו את האפוד“ (ובלי הוספת „וגו“);

וכן הוא בפירוש רש"י (הבא תכף לאחר פירושו ל„ששת ימים“) על הפסוק „אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדים“, שבו פירש רש"י את הטעם לכפל הפסוק כולו, ומכל מקום לא העתיק כי אם את התחלת הכתוב „אלה מועדי ה'“ – ואף ללא „וגו“.

אלא שבנדון דידן אי-אפשר לומר כן, שכן רש"י מסתפק בהעתקת התחלת הכתוב והענין רק במקום שהתחלה

א. כמו שכבר נתבאר כמה וכמה פעמים, פירוש רש"י על התורה הריהו מדויק בתכלית בלשונו, ולא רק בלשון הפירוש עצמו, אלא אף בתיבות שמעתיק רש"י מן הכתוב (קודם התחלת פירושו).

עפ"ז נדרש ביאור בפירוש רש"י כפרשתנו: בתחילת פרשת המועדות¹ (לאחר ההקדמה „וידבר גו' דבר אל בני ישראל גו' מועדי ה' גו' אלה הם מועדי“) כתב²: „ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש כל מלאכה לא תעשו גו'“ (ובפסוקים שלאחרי זה ממשיך הכתוב „אלה מועדי ה' גו'“, ומפרט את כל המועדים).

מפסוק זה העתיק רש"י את התיבות „ששת ימים“ ופירש: „מה ענין שבת אצל מועדות ללמדך שכל המחלל את המועדות מעלין עליו כאילו חלל את השבתות וכל המקיים את המועדות מעלין עליו כאילו קיים את השבתות“.

ואינו מובן: הקושי בפסוק הרי הוא – בלשון רש"י – „מה ענין שבת אצל מועדות“, ולפי זה הי' לו לרש"י להעתיק את התיבות „וביום השביעי שבת“, ותיבות אלו בלבד; ותמורת זאת העתיק רש"י „ששת ימים“ דוקא, ואילו

(3) עד"ז צ"ע בפרש"י ר"פ ויקהל (לה, ב): „ששת ימים – הקדים להם אזהרת שבת וכו'“.

(4) תצוה כה, ו.

(1) כג, א ואילך.

(2) שם, ג.

המלאכה) דיום־טוב תלוי כולה בב"ד⁶, ולכן עיקר ההדגשה והאזהרה כאן היא „כל המחלל את המועדות מעלין עליו כאילו חלל את השבתות” – ומהאי טעמא פתח רש"י בעיקר „כל המחלל כו"י). ורק אחרי זה הביא את המשך הדברים „כל המקיים כו"י).

אבל תירוץ זה אינו מספיק, שהרי, כיון שהכתוב מבטא את הדמיון בין יום־טוב לשבת (לא בצד השלילה – חילול שבת ויום־טוב, אלא) בהחיוב והציווי דשמירת וקיום המועדות (ומזה למדים את ענין „כל המחלל כו"י), הי' לו לרש"י לכתוב גם בפירוש הכתוב רק את צד החיוב, או לכל הפחות לכתוב זאת לפי סדר הלימוד מן הכתוב – תחילה „כל המקיים כו"י ולאחרי זה „כל המחלל כו"י”?

ד. והביאור בזה:

השאלה „מה ענין שבת אצל מועדות” בנוגע לשבת כשלעצמה איננה תמיהה גדולה בפשוטו של מקרא⁷, שהרי (כפי שתירצו כמה ממפרשי התורה) גם השבת נכללת ב„אלה מועדי ה' גו"י לפי שאף היא יכולה להקרא „יום מועד”⁸, בהיותה יום האסור במלאכה; ואפילו אם תמצי לומר שאין השבת יכולה להכלל בסוג „מועדי ה' אשר תקראו גו"י”, עדיין יש מקום לפרש שהזכיר הכתוב את השבת בדרך אגב, כדי להודיענו את החילוק

כוללת (לכל הפחות במקצת) את תוכן הענין שבא לפרש – וכמו בדוגמאות הנ"ל: רש"י לא הסתפק בהעתקת תיבת „ועשו”, והוסיף גם „(ועשו) את האפוד”, מפני שזוהי הנקודה שבה הוא עוסק בפירושו – עשיית האפוד; ועד"ז בפסוק אלה מועדי גו", שלא העתיק תיבת „אלה” בלבד, אלא „אלה מועדי ה'” –

ואילו בנדון דידן: הנוגע לתוכן פירוש רש"י הוא „(מה) ענין שבת כו"י”, ותיבות „ששת ימים” אינן מבטאות (אפילו לא במקצת) את „ענין שבת”.

ג. גם יש לדייק בלשון רש"י: מדוע פתח בצד השלילה – „שכל המחלל את המועדות כו"י”, ולא בצד החיוב – „כל המקיים את המועדות כו"י”, ובפרט שהפסוק המדמה אותם עוסק בחיוב שמירתם?

(ואע"פ שמקור פירוש זה (בסדר זה) הוא בתורת כהנים⁵ – הרי (נוסף לכך שהתורת כהנים – לגרסתנו – לא קאי על הפסוק כי אם על הענין בכלל), ידוע (וכמו שכבר נתבאר כמה וכמה פעמים) שרש"י בפירושו אינו מעתיק מאמרי רז"ל בלשונם דוקא, אלא באופן ובסגנון המביאים תוספת הסברה בפשוטו של מקרא).

לכאורה הי' אפשר לתרץ: עיקר כוונת הכתוב בהשוואה זו בין יום־טוב לשבת היא להזהיר שלא נבוא להקל בעשיית מלאכה ביום־טוב בהסתמך על כך שהקביעות (וממילא – איסור

6) ראה משכיל לדוד כאן. מלבי"ם ותו"ת כאן.

7) ובאברבנאל כאן כתב דמה שפירש רש"י „דרך דרש הוא”.

8) רמב"ן כאן (בפי' הא'). בחיי כאן.

5) עה"פ.

בעיניך כאילו כל מלאכתך עשוי וכו"ו].

אבל כאן, בפרשת אמור, שאין כאן עיקר מקום אזהרת שבת (ונזכרה רק בדרך אגב בגלל המועדים), מתעוררת השאלה: מה ענין הקדמת ששת ימים דשבת אצל „מועדות” – לכאורה הוה ל" להכתוב לפתוח ב„ביום השביעי שבת שבתון גו"?

ושאלה זו מיישב רש"י בהקדמת (מאמר חז"ל) „מה ענין שבת אצל מועדות ללמדך שכל המחלל כו" – היינו שהכתוב בא להשוות את חומרת עשיית מלאכה במועדות לחומרת עשיית מלאכה בשבת, ובזה יובן ממילא מדוע הקדים כאן הכתוב „ששת ימים תעשה מלאכה”.

ה. ההסברה בזה:

משמעות ענין „ששת ימים” אינה (רק) סכום של ששה ימים נפרדים, אלא הכוונה היא (גם) למציאות אחת, תקופת זמן שהיא „ששת ימים”, וכמו שפירש רש"י בסמוך, כמה פסוקים לאחר זה¹⁷: „כל מקום שנאמר שבעת שם דבר הוא שבוע של ימים .. וכן כל לשון שמונת ששת כו" – תקופה אחת בת ששה ימים, שבעה ימים או שמונה ימים.

וזהו תוכן „ששת ימים תעשה מלאכה”: הקב"ה ייחד מציאות נבדלת של „ששת ימים”, אשר רק בה הותרה עשיית מלאכה – והיינו, שכל הזמנים שאינם בתקופת „ששת ימים” (ימי החול) אלו, הרי הם אסורים במלאכה.

שבין שבת ליום־טובי – (א) השבת אינה תלוי' בבית־דין, משא"כ יום־טובי; (ב) השבת נקראת גם „שבת שבתון” לפי שגם מלאכת אוכל נפש אסורה בה¹⁰, משא"כ יום־טובי;

אלא תמיהתו של רש"י היא כלפי ההקדמה לציווי השבת: „ששת ימים תעשה מלאכה” – דהנה, בפעם הראשונה¹¹ שצותה תורה על השבת, מובן הצורך להקדים „ששת ימים וגו"י¹², דכיון שהתורה באה להורות שהשבת אסורה בעשיית מלאכה, מקדים הכתוב תחילה שאין מקום לדאגה אודות עניני פרנסה וכיו"ב, שהרי „ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך”¹³,

[ועוד: א) ההקדמה „ששת ימים גו"י” היא בהתאם להמשך הכתוב שם, שהטעם לשמירת שבת הוא „כי ששת ימים עשה ה' גו' וינח גו"י¹⁴; ב) מ„ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך”¹⁵ למדנו – כפי שהביא רש"י בפירושו¹⁶ – „כשתבא שבת יהא

9) אברבנאל כאן. וראה ג"כ רמב"ן הנ"ל (בפי"א).

10) רמב"ן ואברבנאל כאן. וראה רמב"ן כאן, דבא עוד ללמד דיו"ט שחל בשבת אסור במלאכת אוכל נפש.

11) יתרו כ, ח ואילך.

12) שם, ט.

13) ועד"ז בר"פ ויקהל (שבעה ערה 3), כי שם ה"ז הקדמה – כפירש"י שם – לציווי מלאכת המשכן, ולכן מקום להוסיף „ששת ימים” – שבהם חל הציווי.

14) ולכן נשנה ג"כ בפ' תשא (לא, טו) כי

מסיים שם (פסוק יז) „כי ששת ימים גו"י”.

15) יתרו שם.

16) ממכילתא עה"פ (בשינוי לשון).

17) פסוק ח. ועד"ז גם בפרש"י לעיל בא י.

כב. יב, טו. ואכ"מ.

ומה שמבדיל את ששת הימים מ(שבת ו)מועדות הוא איסור המלאכה,

או באופן אחר: ב„ששת ימים“ כיוון רש"י לכללות הענין דששת ימים – ע"ד „ועשו את האפוד“, כנ"ל.

ובזה מובן גם הסדר ברש"י – שפתח ב„כל המחלל כו"ו וסיים „וכל המקיים כו"ו: מאחר שהדמיון הכללי בין יום-טוב לשבת נלמד מ„ששת ימים“, כנ"ל, נמצא שהלימוד הוא בנוגע לחילול יום-טוב: המחלל יום-טוב בעשיית מלאכה – שבזה הריהו עובר על הגדר וההגבלה ד„ששת ימים“, בהכלילו את הזמן האסור שמחוץ ל„ששת ימים“ בסוג ההיתר – הרי הוא ממילא „כאילו חילל את השבתות“; ומכלל לאו אתה שומע הן – „וכל המקיים את המועדות כו' כאילו קיים את השבתות“.

ז. מיינה של תורה בפירושו רש"י זה:

ידועים דברי חז"ל²⁰ על „ששת ימים תעבוד“ – „זו מצות עשה“, היינו שעשיית מלאכה בששת ימי החול אינה רק דבר המותר ע"פ תורה, אלא – זוהי מצוה ודרך בעבודת ה' לבני ישראל.

הוא, כי הציווי דמלאכת המשכן בא בפסוקים שלאח"כ.

(20) מכילתא – הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פרשת וישב, ובספר מנחה בלולה. ובמכילתא דרשב"י (יתרו כ, ט): כשם שנצטוו ישראל על מצות עשה של שבת כך נצטוו על המלאכה. ועל פי זה מובן בפשטות מאמר רז"ל בראשית רבה פט"ז, ה (ופליג בזה על הספרי עקב על הפסוק ולעבדו בכל לבנכם). וראה גם אבות דרבי נתן פ"א. רמב"ן ויקרא כה, ג. קונטרס ומעין מ"ט. – ועפ"י מיושב לשון רש"י בחולין (נד, ב). וראה שם רש"י ותוספות).

ועפ"ז מבוארת הקדמת הכתוב בתחילת פרשת המועדות „ששת ימים תעשה מלאכה“: בזה הגדירה התורה ב' תקופות וסוגי זמן כלליים בנוגע לעשיית מלאכה: א) הזמן ד„ששת ימים“, המותר במלאכה – „תעשה מלאכה“; ב) כל זמן אחר – אסור במלאכה¹⁸.

וממילא מובן הלימוד מזה, ש„כל המחלל את המועדות כו' כאילו חלל את השבתות וכל המקיים כו' כאילו קיים את השבתות“, דאע"פ שבנוגע לעונש וכיו"ב אינו דומה איסור עשיית מלאכה ביום-טוב לאיסורה בשבת, מכל מקום, בכללות ענינם, עשיית מלאכה ביום-טוב (כיוון שאינו נכלל ב„ששת ימים“) ועשיית מלאכה בשבת הן מסוג תמך – „כאילו חלל את השבתות כו“.

ו. עפ"ז מובן הטעם שהעתיק רש"י רק את התיבות „ששת ימים“ מבלי להוסיף אפילו „וגו“: בזה הדגיש „ששת ימים“ הם ענין מיוחד וסוג בפני עצמו – והמשך הכתוב „וביום השביעי גו“ אינו המושך ל„ששת ימים“ אלו (בכוונת הפסוק – מלאכה), אלא הוא סוג זמן שונה האסור בעשיית מלאכה – וממילא, „כל המחלל כו' וכל המקיים כו“.

ומה שלא הוסיף רש"י גם „תעשה מלאכה“ – היינו משום שזוהי רשות¹⁹,

(18) ועד"ז יל"פ בפרש"י ר"פ ויקהל (הנ"ל הערה 3) – דהכתוב מקדים „ששת ימים“, דעשיית מלאכה אפשרית ומותרת רק במציאות זו ד„ששת ימים“, ולכן מלאכת המשכן אינה דוחה את השבת.

(19) וגם בר"פ ויקהל (ראה הערה 13) – כן

— יהי' אסור במלאכה ואפילו ב„מחוי"28 — כל היום כולו, ולכן מצד הנשמה נדרש הענין ד„תשבות”.

ואלו הם ב' הקצוות הנדרשים בעבודתו של איש ישראל: ב„ששת ימים”, שבהם הוא עסוק ע"פ תורה בעניני הגוף, אזי „תעבוד” היא מצות עשה; ואילו בשבתות וימים טובים, שבהם מאיר אצל בני ישראל אור הנשמה, אזי עליו לעמוד למעלה מהגוף ועניניו וטבעו — וממילא מובן, שהענין דעשיית מלאכה צריך להיות אז מופרך אצלו.²⁹

וכיון שהנשמה היא למעלה מן הגוף ומן הגלות, היא פועלת סוף כל סוף אף על הגוף, שמבלי הבט על המצאו תחת ההגבלות והגלות, יאיר

וכידוע²¹ שתחילה נדרשת ההקדמה ד„בכל אשר תעשה” — עשיית כלי טבע — ואזי באה ברכת ה' — „וברכך ה' אלקיך”.

אבל לאידך — סדר הנהגה זה נחון רק מצד הגוף הגשמי דבני ישראל, מצד התלבשות הנשמה בגוף, אשר מצד העלם והסתר הגוף הנה ע"פ תורה יש להתנהג באופן המתאים ע"פ דרכי הטבע²², ע"ד מאמר חז"ל: „אין סומכין על הנס”²³, „דינא דמלכותא דינא”²⁴. וכיו"ב.

משא"כ מצד הנשמה של איש ישראל, הנה לא זו בלבד שהנחיצות להזקק לעשיית מלאכה אינה קיימת, אלא אדרבה, צריך שלא תהי' עשיית מלאכה כלל — דכיון שהנשמה אינה בגדר הגוף וטבעו, ולא נמסרה לגלות²⁵, והיא למעלה מהעלם והסתר העולם, הרי היא עומדת „קמי מלכא”; ומצד דרגא זו — עשיית מלאכה היא בדומה ל„מאן דמחוי במחוג קמי מלכא וכו”²⁶ —

ע"ד שאם „יתפלל כל היום כולו”²⁷

(21) ספרי ראה טו, יח. נתבאר בהקדמה לדרך חיים. ספה"מ להצ"צ מצות תגלחת מצורע בסופה. קונטרס ומעיין מ"ז, מכ"ה. ועוד.

(22) וראה ברכות לה, ב: הרבה עשו כו'.

(23) ראה פסחים סד, ב. זח"א קיא, ב. קיב, ב.

(24) גיטין י, ב. וש"נ

(25) פתגם כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע —

נדפס בסה"מ קונטרסים ח"א ע' 350. לקוטי דיבורים ח"ד תרצב, א.

(26) ראה חגיגה ה, ב (וראה לקו"ש ח"ד ע')

1050 הערה 13, וראה הערה 29.

(27) ברכות כא, א. וראה תניא פ"ג: דלא פסיק פומי מגירסא כו' בחפיצה כו' כבינוני המתפלל כל היום כו'.

(28) — בתפלה בכללה (הן תפילת העמידה והן ק"ש), ובמיוחד בתפלת העמידה — וכמ"ש במ"א אשר בתפלה צ"ל כעבדא קמי מרי' כו' לפני המלך (שבת י, א. שו"ע אדה"ז סו"ס צה. ועיין ברכות לג, רע"א: עומד לפני ממה"מ כו') בלי שום תנועות (להעיר משו"ע אדה"ז סי' קד ס"ב: עומד לפני המלך — אין לזוז ממקומו).

משא"כ בק"ש שו"מ מפני הכבוד כו' (ובפרט ע"פ הירושלמי ברכות פ"ב סה"א דנלמד ממש"נ ודברת בס) ומותר לקרוץ בעיניו וכמעשה דרב (יומא יט, ב). ומ"ש בשו"ע אדה"ז או"ח סי' סג סו"ז: הקורא ק"ש לא ירמוז וכו' — הרי מפורש הטעם (ארעי ולא קבע — ולא ביטול). וכן איתא שם דברפרשה שני' מותר לצורך מצוה קצת.

(29) וזהו גם החילוק דשבת וששת ימי החול בכלל, כמבואר בכ"מ (המשך תרס"ו ע' כב. ועוד) דשבת — שבת מהצמצומים ומאיר גילוי אלקות שלא ע"י צמצום, ולכן אסור במלאכה דמאן דמחוי במחוג קדם מלכא, משא"כ בששת ימי החול.

אצלו תוקף הנשמה שלמעלה מכל עד שיוציא את הגוף אף מן הגלות
 גבול וגלות³⁰, כפשוטה, בגאולה האמיתית והשלימה
 ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

(משיחות ש"פ אמור תשל"ד)

(30) ראה ג"כ לקו"ש ח"ג ע' 784. ועוד.

